

Die Künste in Zeiten politischer Zäsuren (Berlin, 24-28 Sep 14)

Berlin, 24.-28.09.2014

Eingabeschluss : 15.02.2014

Katja Bernhardt

22. Tagung des Arbeitskreises deutscher und polnischer KunsthistorikerInnen und Denkmalpflegerinnen / 22. Konferencja Grupy Roboczej Polskich i Niemieckich Historyków Sztuki i Konserwatorów

Die Künste in Zeiten politischer Zäsuren und gesellschaftlicher Transformation. Agens, Arena, Projektionsraum / Sztuka w czasach politycznych cezur i społecznych transformacji. Agens, arena, przestrzen projekcji

24.-28. September 2014 / 24-28 wrzesnia 2014, Berlin

CfP (Deadline: 15. Februar 2014)

[CfP w języku polskim zob. ponizej]

Die Geschichte Ostmitteleuropas mit den Regionen des gemeinsamen deutsch-polnischen Kulturerbes, die das Interessengebiet des Arbeitskreises deutscher und polnischer KunsthistorikerInnen und DenkmalpflegerInnen bilden, ist in besonderer Weise von politischen Zäsuren und damit einhergehenden gesellschaftlichen Veränderungen gekennzeichnet. Begreift man die Künste als ein mit gesellschaftlichen Dynamiken untrennbar verflochtenes Phänomen, so müssen auch sie zu derlei Umbrüchen in ein Verhältnis gesetzt werden. So wie die gesellschaftlichen und kulturellen Prozesse, welche durch politische Zäsuren in Gang gesetzt werden, sich in ihrer Ausrichtung, ihrer Intensität, ihrer Dynamik und ihren sozialen Trägern differenzieren, so gehen wir davon aus, dass auch das Verhältnis zwischen Kunst und gesellschaftlichem Umbruch kein eindimensionales ist: dass vielmehr die Künste und ihre Akteure verschiedene Rollen einnehmen und dabei sehr unterschiedlichen Bedürfnissen entsprechen konnten: sei es etwa, dass die Künste sich offensiv in den Prozess des gesellschaftlichen Wandels integrierten, gar eine führende Rolle beanspruchten, sei es dass sie als Werte konservierendes Medium begriffen wurden und einer regressiven Identifikation dienten, sei es dass sie von den verschiedenen in den Umbruch involvierten Gruppen als Projektionsfläche und/oder als Instrument zur Visualisierung und Durchsetzung politischer, sozialer oder wirtschaftlicher Interessen und Ziele genutzt wurden.

In der Tagung wollen wir daher fragen, welche unterschiedlichen Aufgaben die Künste in Zeiten gesellschaftlicher Transformation erfüllten bzw. welche ihnen zugewiesen wurden, inwiefern und in welcher Weise sie Relevanz und Wirksamkeit in den Transformationsprozessen erlangten und – umgekehrt – inwiefern und wie forcierte gesellschaftliche Veränderungen Rückwirkungen auf

künstlerische Reflexionsprozesse und Entwicklungen hatten bzw. haben. Ausgehend von einem flexiblen Verständnis des Kunstbegriffes, das vom Mittelalter bis in die Gegenwart und über die klassischen Kunstgattungen hinaus bis in die visuelle Kultur hinein reicht, eröffnen sich vielfältige Perspektiven auf die Fragestellung, die wir für die Tagung zu folgenden Themenbereichen bündeln wollen:

Objekte: Wie schlagen sich soziale und kulturelle Umbruchprozesse in der physischen Erscheinung, im praktischen Umgang und in Deutungen von Objekten nieder und auf welche Weise manifestiert sich hierin die Bewertung von Qualität und Zielrichtung des Umbruchs?

Orte: Mit welchen Mitteln wurden und werden im Zuge gesellschaftlicher Umbrüche räumliche Bezüge verändert, neu gestaltet, in ihren Dimensionen und auf ihren unterschiedlichen Bedeutungsebenen neu bestimmt? Wie spiegelt sich hierin das durch den Umbruch veränderte gesellschaftliche Gefüge?

Akteure: Mit welchen (individuellen und kollektiven) Handlungsperspektiven und -optionen verändern sich im Ergebnis politischer Zäsuren und gesellschaftlicher Umbrüche die Beziehungen der „dramatis personae“ innerhalb des Kunstfeldes und damit auch die Verschränkung des Kunstfeldes mit anderen Feldern? Welche Konfliktkonstellationen bilden sich dabei aus?

Kunstsystem: Wo lassen sich (konzeptionelle und praktische) Veränderungen im jeweils vorherrschenden Kunstsystem beobachten, etwa in Form von Konjunkturen einzelner Kunstgattungen, Bautypen usw. oder formaler Präferenzen, die ihren mittelbaren oder unmittelbaren Impuls aus den politischen und gesellschaftlichen Umbrüchen erhielten? Wo und wie artikulierten sich Umbruchsituationen in der Theoriebildung?

Der historische Rahmen vom Mittelalter bis in die Gegenwart ist bewusst breit gefasst. Er soll einen synchronen wie auch diachronen Vergleich ermöglichen, der zeigen kann, ob Strukturen hervortreten, die das Agieren der Künste in politischen Zäsuren bzw. gesellschaftlichen Transformationsprozessen grundlegend charakterisieren, oder ob sich das Verhältnis in jeder (territorialen, kulturellen, historisch-epochalen) Konstellation neu formiert. Daher wird von Fall zu Fall der Betrachtungsraum über die engere Region des gemeinsamen deutsch-polnischen Kulturerbes hinaus zu erweitern sein.

Die 22. Tagung des Arbeitskreises wird ausgerichtet vom Lehrstuhl für die Kunstgeschichte Osteuropas der Humboldt-Universität zu Berlin und der Juniorprofessur für die Kunstgeschichte Ostmitteleuropas mit dem Schwerpunkt Regionen des gemeinsamen Kulturerbes am Institut für Kunstwissenschaft und Historische Urbanistik der Technischen Universität Berlin.

Konferenzsprachen sind Deutsch und Englisch. Die Veranstalter werden sich um eine finanzielle Förderung für Übersetzungen von anderssprachigen Beiträgen in die Konferenzsprachen bemühen. Für Beiträge zum Tagungsthema stehen 20 Minuten Redezeit zur Verfügung.

Neben den Beiträgen zum Tagungsthema bietet die Informationsbörse die Möglichkeit, in einem 10-minütigen Beitrag Forschungsprojekte vorzustellen, die sich in einem engeren Sinne mit Themen des gemeinsamen Kulturerbes beschäftigen. Vorschläge sowohl für Beiträge zum Tagungsthema wie auch für die Informationsbörse bitten wir in Form eines Exposé von ca. 2000 Zeichen in deutscher, englischer oder polnischer Sprache einzureichen. Zuzüglich hierzu bitten wir um

knappe Angaben zur vorschlagenden Person (gegenwärtige Tätigkeit, Email und Postadresse).

Bitte senden Sie Ihre Vorschläge bis zum 15. Februar 2014 an die drei Organisatorinnen:

katja.bernhardt@culture.hu-berlin.de

aleksandra.lipinska@tu-berlin.de

michaela.marek@culture.hu-berlin.de

CfP (termin nadsyłania zgłoszeń: 15 lutego 2014)

Historia Europy Środkowo-wschodniej, w tym regionów niemiecko-polskiego wspólnego dziedzictwa kulturowego, które stanowią obszar zainteresowania Grupy Roboczej Polskich i Niemieckich Historyków Sztuki i Konserwatorów, jest w szczególny sposób naznaczona cezurami politycznymi oraz towarzyszącymi im przemianami społecznymi. Jeśli pojmujemy sztukę jako zjawisko nierozzerwalnie związane z procesami społecznymi, wówczas musi ona pozostawać w pewnym stosunku do tego rodzaju przełomów. Podobnie jak procesy społeczne i kulturalne, uruchamiane przez cezury polityczne, różnicują się w zależności od ich kierunku, intensywności, dynamiki oraz nosników społecznych, tak też stosunek między sztuką a przełomem społecznym nie jest jednowymiarowy. Sztuka i jej aktorzy, odgrywając różne role, mogą odpowiadać na bardzo zróżnicowane potrzeby: na przykład wówczas, gdy sztuka ofensywnie włącza się w proces przemian społecznych, nie domaga się wiodącej roli w tym zakresie, utrwała wartości i służy identyfikacji regresywnej lub też zostaje wykorzystana przez różne grupy zaangażowane w przemiany jako przestrzeń projekcji lub/i instrument wizualizacji oraz realizacji interesów politycznych, społecznych lub gospodarczych.

W ramach konferencji chcemy postawić następujące pytania: jakie różnorodne zadania pełni sztuka w czasach społecznych transformacji lub też, jakie zadania są jej wyznaczane; w jakim stopniu i w jaki sposób sztuka zyskuje w procesach transformacji na znaczeniu i zwiększa swój wpływ oraz – odwrotnie – na ile i jak zmiany społeczne oddziaływały i nadal oddziałują na procesy refleksji artystycznej i rozwój sztuk. Jeśli przyjmiemy za punkt wyjścia szerokie pojęcie sztuki, obejmujące zjawiska od średniowiecza do współczesności oraz zarówno klasyczne gatunki artystyczne jak i sztuki wizualne, wówczas otwierają się wielorakie perspektywy i nasuwają różnorodne pytania, które pogrupować można w następujące obszary:

Obiekty: Jak procesy zmian społecznych i kulturalnych odzwierciedlają się w fizycznej postaci obiektów, praktycznym obchodzeniu się z nimi oraz w znaczeniach im przypisywanych oraz, w jaki sposób manifestuje się w nich ocena jakości i kierunku przełomu?

Miejsca: Jakimi środkami były i są w trakcie przełomów społecznych zmieniane lub na nowo kształtowane stosunki przestrzenne, w ich różnych wymiarach i płaszczyznach znaczeniowych? Jak odzwierciedla się w nich transformacja struktur społecznych spowodowana przez przemiany?

Aktorzy: W wyniku jakich (indywidualnych i zbiorowych) działań spowodowanych przez polityczne cezury i społeczne przełomy zmieniają się stosunki między „dramatis personae” w obszarze sztuki oraz dochodzi do interakcji między dziedziną sztuki a innymi obszarami? Jakie konflikty rodzi taka sytuacja?

System sztuki: Gdzie - w stosunku do wcześniejszego systemu sztuki - można dostrzec zmiany

(konceptyjne i praktyczne) uwidaczniające się np. w formie koniunktur poszczególnych gatunków, typów architektonicznych itp., czy też preferencji formalnych spowodowanych pośrednio lub bezpośrednio przez impuls w postaci przemian politycznych lub społecznych? Gdzie i jak artykułowane są sytuacje przełomu w teorii sztuki?

Ramy historyczne od średniowiecza do współczesności zostały celowo tak szeroko zakrojone, aby umożliwić zarówno synchroniczne jak i diachroniczne porównania, pozwalające stwierdzić czy istnieją określone struktury właściwe działaniom w zakresie sztuki w momencie politycznych cesur i procesów społecznych transformacji, czy też stosunek ten kształtuje się każdorazowo w konkretnej konstelacji (terytorialnej, kulturalnej, historyczno-epokowej). Dlatego też w pewnych przypadkach konieczne będzie rozszerzenie perspektywy o obszary wykraczające poza regiony wspólnego niemiecko-polskiego dziedzictwa kultowego.

22. Konferencja Grupy Roboczej Polskich i Niemieckich Historyków Sztuki i Konserwatorów będzie organizowana przez Katedrę Historii Sztuki Europy Wschodniej Uniwersytetu Humboldta w Berlinie oraz Juniorprofesurę Historii Sztuki Europy Środkowo-wschodniej ze szczególnym uwzględnieniem regionów wspólnego dziedzictwa kulturowego w Instytucie Wiedzy o Sztuce i Urbanistyki Historycznej Uniwersytetu Technicznego w Berlinie.

Językami konferencyjnymi są niemiecki i angielski. Organizatorzy będą ubiegać się o dofinansowanie tłumaczeń wystąpień w innych językach. Na referaty przeznaczony jest 20 min. Prócz referatów odnoszących się do tematu konferencji istnieje możliwość zgłoszenia udziału w giełdzie informacyjnej, w ramach której możliwa będzie 10-minutowa prezentacja projektów badawczych wiążących się z tematyką wspólnego dziedzictwa. Propozycje referatów i komunikatów, w rozmiarze ok. 2000 znaków, prosimy nadsyłać w języku niemieckim, angielskim lub polskim wraz z krótką informacją na temat aktualnej działalności autora, adresem mailowym i pocztowym.

Prosimy o nadsyłanie propozycji do 15 lutego 2014 do trzech organizatorek:

katja.bernhardt@culture.hu-berlin.de

aleksandra.lipinska@tu-berlin.de

michaela.marek@culture.hu-berlin.de

Quellennachweis:

CFP: Die Künste in Zeiten politischer Zäsuren (Berlin, 24-28 Sep 14). In: ArtHist.net, 04.12.2013. Letzter Zugriff 04.04.2026. <<https://arthist.net/archive/6552>>.